

8. Фоменко Н. А. Педагогіка вищої школи: методологія, стандартизація туристської освіти: навч. посібн. К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. 216 с./ Fomenko N. A. Pedagogika vyshchoi shkoly: metodolohiia, standartyzatsiia turystskoi osvity (*Higher School Pedagogy: Methodology, Standardization of Education in Tourism*), Navchalnyi posibnyk, Vydavnychi Dim «Slovo», 2005, 216 p. [in Ukrainian].

9. Фоменко Н. А. Теоретико-методичні засади формування стандартів освіти у сфері туризму: автореф. дис. д-ра пед. наук: 13.00.04. К., 2012. 42 с./ Fomenko N. A. Teoretyko-metodychni zasady formuvannia standartiv osvity u sferi turyzmu (*Theoretical and Methodological Principles of Formation of Educational Standards in the Field of Tourism*), 2012, 42 p. [in Ukrainian].

10. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закл. К.: Вища школа, 2004. 206 с./ Shcherban P. M. Navchalno-pedahohichni hry u vyshchyykh navchalnykh zakladakh (*Educational and Pedagogical Games in Higher Educational Establishments*), Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv, Vyshcha shkola, 2004, 206 p. [in Ukrainian].

Дата надходження статті: «18» жовтня 2017 р.

Стаття прийнята до друку: «15» листопада 2017 р.

Рецензенти:

Великочий В. – доктор історичних наук, професор

Лисенко Н. – доктор педагогічних наук, професор

Вовчок Ярослав – доцент кафедри іноземних мов і країнознавства факультету туризму ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: vovyaroslav@gmail.com

Vovchok Yaroslav – assistant professor of the Foreign Languages and Country Studies Department of SHEE «Vasyl Stefanyk Precarpathian National University», candidate of pedagogical sciences, associate professor, e-mail: vovyaroslav@gmail.com

Цитуйте цю статтю як:

Cite this article as:

Вовчок Я. Ефективність професійної підготовки менеджерів етнографічного туризму за умов експериментального навчання. *Педагогічний дискурс*. 2017. Вип. 23. С. 33–40.

Vovchok Ya. Efficiency of Professional Training of Ethnographic Tourism Managers under Experimental Learning Conditions. *Pedagogical Discourse*. 2017. Issue 23. pp. 33–40.

УДК 378.014(045)

ОЛЕКСАНДР ГАЛУС,

доктор педагогічних наук, професор

(Україна, Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

OLEKSANDR HALUS,

doctor of pedagogical sciences, professor

(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy)

orcid.org/0000-0002-1894-3141

Формування управлінської культури майбутніх інженерів залізничного транспорту

Formation of Managerial Culture of the Future Engineers of Railway Transport

У статті здійснено аналіз теоретико-практичних підходів щодо формування управлінської культури майбутніх інженерів залізничного транспорту. З'ясовано сутність понять «культура», «професійна культура», «управлінська культура», «управлінська культура майбутніх інженерів залізничного транспорту». Проаналізовано особливості, елементи, показники оцінювання рівня управлінської культури. Вагоме місце у формуванні управлінської культури майбутніх інженерів залізничного транспорту належить позааудиторній роботі. Акцентовано увагу на значенні створення кожним студентом власного професійного портфоліо. Психологічна служба закладу вищої освіти, виконуючи дослідницьку, діагностичну, організаційну, консультативну, просвітницьку, стимулювальну, адаптивну та інші функції, належним чином сприяє формуванню управлінської культури майбутніх інженерів залізничного транспорту. Цьому процесу сприяє впровадження інноваційних масових, групових та індивідуальних форм позааудиторної роботи.

Ключові слова: *культура, професійна культура, управлінська культура, майбутній інженер залізничного транспорту, позааудиторна робота, портфоліо, психологічна служба, форми роботи.*

The article analyzes theoretical-practical approaches to the formation of managerial culture of the future engineers of railway transport. The essence of the concepts «culture», «professional culture», «managerial culture», «managerial culture of the future railway engineers» has been clarified. The peculiarities, elements, indicators of evaluation of the level of management culture have been analyzed. The important place in the formation of managerial culture of the future engineers of railway transport

belongs to extra-curricular activities. The emphasis is placed on the importance of creating by each student their own professional portfolio. The psychological service of the institution of higher education, performing research, diagnostic, organizational, advisory, educational, stimulating, adaptive and other functions, properly contributes to the formation of the managerial culture of the future engineers of railway transport. This process is facilitated by the introduction of the innovative mass, group and individual forms of extra-curricular activities.

Key words: *culture, professional culture, managerial culture, future engineer of railway transport, extra-curricular activities, portfolio, psychological service, forms of work.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Соціально-економічні зміни, що відбуваються в Україні, обумовлюють підвищення вимог до професійної підготовки і діяльності фахівців, у тому числі, інженерів. В умовах розбудови України дедалі більшого значення набувають проблеми управління. Назріла об'єктивна необхідність створити управлінський механізм, який використовував би інноваційний стиль роботи, за допомогою якого можливо високоефективно досягати поставлених цілей в умовах ринкових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Вагомий внесок у дослідження проблеми формування управлінської культури фахівця зробили науковці В. Сластьонін, Т. Шамова, Ю. Васильєва, Н. Островерхова, В. Пікельна, М. Портнова, М. Поташик, К. Абульханова, В. Бондар, В. Загвязинський, І. Ісаєв, В. Каргаполов, Г. Крилова, О. Виговська, Л. Даниленко, В. Демченко, С. Єлканов, Г. Єльнікова, І. Жерносек, В. Маслов, В. Мірошник, В. Олійник, Г. Сиротенко, Т. Сорочан, Г. Тимошко, Л. Хоружа та ін. Проблема підготовки студентів з управлінського напрямку знайшла своє втілення у дисертаційних дослідженнях Т. Батарової, Л. Веретеннікової, Л. Горшунової, Н. Долгополової, Л. Ільїної, Т. Ключової та ін.

Формулювання цілей статті... Метою цієї статті є розкриття особливостей формування управлінської культури майбутніх інженерів залізничного транспорту.

Виклад основного матеріалу... Процес формування конкурентоздатних на ринку праці інженерів залізничного транспорту на сьогодні потребує достатнього рівня розвитку їх професійної культури.

В історичний час можна прослідкувати різні концептуальні підходи щодо трактування поняття «культура»: а) антропологічний підхід (П.Сорокін) – культура як спосіб існування людства; б) аксіологічний підхід (А.Арнольд, С.Дробницький, Е.Соколов та ін.) – культура як сукупність цінностей, створених людиною; в) технологічний підхід (Е.Маркарян) – культура як специфічний спосіб діяльності людей; г) семіотичний підхід (Ю.Лотман) – культура як сукупність знакових систем; ґ) евристичний підхід (Л.Коган, Ю.Вишневецький та ін.) – культура як характеристика творчої діяльності людини; д) діяльнісний підхід (Е.Маркарян, Ю.Вишневецький та ін.) – культура як різноманітні процеси і результати діяльності людини; е) особистісний підхід (Л.Круглова, М.Межуєв, Х.Г.Гадамер та ін.) – культура як процес творчої самореалізації особистості; є) гуманістичний підхід (К.Роджерс, А.Маслоу) – культура як удосконалення людини як духовно-морального суб'єкта культури.

З точки зору професійної діяльності людини *професійну культуру* можна розглядати як єдність професійних цінностей і знань, що постає детермінантом професійної поведінки та підґрунтям для майбутнього професійного зростання і самовдосконалення. Це певний рівень оволодіння конкретною галуззю професійних знань, або відповідної діяльності [2].

Науковці Е.Федик і В.Шевчук у структурі професійної культури розглядають три основні складові: професійно-моральну, професійно-психолого-педагогічну і професійно-технологічну. Професійно-моральна культура – це оволодіння нормами моралі та втілення цих норм і принципів у практичну діяльність. Професійно-психолого-педагогічна – уміння володіти собою, знання закономірностей педагогічних і психологічних процесів. До професійно-технологічної культури належить ступінь засвоєння фахівцем необхідних навичок виконання службових обов'язків, уміння творчо застосовувати їх у нестандартних ситуаціях [2].

Управління, як особлива соціальна функція, виникає із потреб суспільства і виявляється в організуючій діяльності, що здійснюється шляхом об'єднання, узгодження, регулювання, координації, корекції, контролю та владно-регулюючими і примусовими заходами.

Управлінська діяльність здійснюється у складному середовищі політичних, економічних та соціальних змін. Аналіз різних підходів до вивчення управлінської діяльності доводить, що дослідження проблеми культури управління багатьма науковцями пов'язується з необхідністю вивчення культури суспільства, під якою розуміється цілісне сприйняття буття, певні моральні норми, оцінки й прийняті правила, за допомогою яких люди оцінюють поведінку один одного у суспільстві, а також засвоєння нових явищ та реалій життя.

Особливий інтерес представляє тлумачення поняття «*управлінська культура*». Управлінська культура є складовою професіоналізму фахівця, який ґрунтується на загальній культурі та професійній самосвідомості, що вимагає стимулювання цілеспрямованої мотивації як розвитку і саморозвитку управлінської культури, так і розвитку професіоналізму, заохочення до професійного самовдосконалення майбутнього фахівця [4].

Управлінська культура має свої особливості: а) вона існує в будь-якій організації, не має матеріальної форми; б) її неможливо виміряти кількісними показниками, не може бути формалізована чи декларована; в) вона є чинником мотивації, індивідуальна і неповторна; г) вона має загальні риси, тому може бути класифікована [2].

Науковець Ф.Хміль, даючи аналіз культури управління, до її особливостей відносить те, що вона складається з чотирьох тісно пов'язаних і взаємозалежних елементів: культури працівників управління, культури процесу управління, культури умов праці і культури документації [5].

У процесі формування управлінської культури стоїть завдання створити такий управлінський світогляд кожного керівника, який здатний піднести його до висот сучасної професійної культури. Її елементами є: глибина, світогляд, морально-етичні норми праці, відношення до праці, навички в організації роботи і виконанні її окремих сегментів, уміння володіти собою і розуміти трудовий колектив. Управлінська культура проявляється в досконалості роботи, у прагненні забезпечити функціонування організації як ефективної цілісної системи.

Показниками оцінювання рівня управлінської культури є:

- прагнення до розвитку організації і саморозвитку;
- динамізм (швидкість змін системи під впливом певних чинників);
- цілеспрямованість (здатність системи досягати цілей);
- цілісність (наявність внутрішніх системотвірних зв'язків);
- відкритість (взаємодія з іншими системами, сприйняття зовнішньої інформації тощо).

Професійна діяльність інженера пов'язана з управлінням виробничими процесами, експлуатацією залізничного транспорту, забезпеченням безпеки перевезень вантажів і пасажирів. Сучасні транспортні системи весь час змінюються, удосконалюються і ускладнюються [4]. Розвиток сучасного залізничного транспорту залежить не тільки від інтелектуального, але й від духовного розвитку кадрів, які його обслуговують. Як справедливо стверджує Р.Сущенко, «управлінська культура інженера залізничного транспорту є особливим видом професійної інженерної діяльності, як оволодіння майстерністю взаємодії, роботи в команді, свідомо спрямованої на співпрацю й спів організацію діяльності відповідно виробничим цілям» [4, с. 35-36].

У процесі формування управлінської культури майбутніх інженерів залізничного транспорту вагоме місце посідає позааудиторна робота професійного спрямування у закладі вищої освіти. Зокрема, важливо, щоб студенти у позааудиторній роботі могли навчитися практично використовувати основні положення соціо-гуманітарних, економічних і професійно спрямованих дисциплін під час вирішення інженерних завдань, які прийдеться їм вирішувати у майбутній трудовій діяльності. Це дасть змогу студенту створити власне професійне портфоліо, основна мета якого дозволяє ознайомитися з особистісними якостями і досягненнями студента, в т.ч. щодо набутті управлінської культури. Портфоліо інженера виконує акселераторну (високий рівень професійної і суспільної компетенції) і розвивальну (організація професійного і загальнокультурного розвитку особистості, її творчого потенціалу, задоволення інтелектуальних і творчих потреб) функції [4, с. 328].

Важливу роль у формуванні управлінської культури майбутніх інженерів залізничного транспорту відіграє психологічна служба вишу, яка виконує дослідницьку, діагностичну, організаційну, консультативну, просвітницьку, стимулювальну, адаптивну та інші функції.

Позааудиторними формами роботи у закладі вищої освіти, які сприяють формуванню управлінської культури майбутніх інженерів залізничного транспорту є: *масові форми* (презентації, конкурси, конференції, фестивалі тощо), *групові форми* (наукові гуртки, секції, проблемні творчі групи, мистецькі і спортивні клуби, товариства, студії, екскурсії на базові підприємства тощо), *індивідуальні форми* (наукові консультації, підготовка до виступів на наукових заходах різних рівнів, творча співпраця з викладачем, в т.ч. за допомогою комп'ютерних видів спілкування).

Висновок... Таким чином, формування управлінської культури майбутніх інженерів залізничного транспорту посідає вагоме місце у позааудиторній роботі, створенні професійного портфоліо, діяльності психологічної служби вишу, запровадженні інноваційних масових, групових та індивідуальних форм роботи.

Список використаних джерел і літератури/References:

1. Бондарчук Л.В., Прокопович Н.І. Управлінська культура як необхідний елемент розвитку менеджменту в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Economics/29932.doc.htm. / Bondarchuk L.V., Prokopovych N.I. Upravlinska kultura yak neobchidnyi element rozvytku

menedzhmentu v Ukraini (*Managerial culture as a necessary element of management development*) [Electronic resource]. Mode of access: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Economics/29932.doc.htm. [in Ukrainian].

2. Зоріна В. М. Управлінська культура як складова професійної культури менеджера [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://intkonf.org/zorina-vm-upravlinska-kultura-yak-skladova-profesiy-noyi-kulturi-menedzhera/> / Zorina V.M. Upravlinska kultura yak skladova profesiinoi kultury menedzhera (*Managerial culture as the component of professional culture of a manager*) [Electronis resource]. Mode of access: <http://intkonf.org/zorina-vm-upravlinska-kultura-yak-skladova-profesiy-noyi-kulturi-menedzhera/>. [in Ukrainian].

3. Рыбкин А. Культурная революция. *Управление компанией*. 2007. № 3–4. / Rybkin A. Kul'turnaya revolyuciya (*Cultural revolution*). *Upravlenie kompaniej*. 2007. № 3–4. [in Russian].

4. Сущенко Р. В. Педагогічні засади формування управлінської культури майбутніх інженерів залізничного транспорту: теорія і практика: монографія. Запоріжжя, 2017. 448 с. / Sushhenko R.V. Pedagogichni zasady formuvannya upravlinskoj kultury maibutnih inzheneriv zaliznychnoho transportu: teoriia i praktyka: monohrafiia. (*Pedagogical foundations of forming managerial culture of future engineers of railway transport: theory and practice*). Zaporizhzhia, 2017. 448 s. [in Ukrainian].

5. Хміль Ф. І. Менеджмент: підручник. К.: Вища школа, 1995. 351 с. / Khmil F.I. Menedzhment (*Management*): pidruchnyk. Kyiv: Vyshcha shkola, 1995. 351 s. [in Ukrainian].

Дата надходження статті: «05» жовтня 2017 р.

Стаття прийнята до друку: «26» жовтня 2017 р.

Рецензенти:

Романишина Л. – доктор педагогічних наук, професор

Шоробура І. – доктор педагогічних наук, професор

Галус Олександр – проректор з наукової роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, доктор педагогічних наук, професор, e-mail: aleks.halus@ukr.net

Halus Oleksandr – prorector for research of Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, doctor of pedagogical sciences, professor, e-mail: aleks.halus@ukr.net

Цитуйте цю статтю як:

Галус О. Формування управлінської культури майбутніх інженерів залізничного транспорту. *Педагогічний дискурс*. 2017. Вип. 23. С. 40–43.

Cite this article as:

Halus O. Formation of Managerial Culture of the Future Engineers of Railway Transport. *Pedagogical Discourse*. 2017. Issue 23. pp. 40–43.

УДК 378.14

ОЛЕКСАНДР ГАЛУС,

доктор педагогічних наук, професор

(Україна, Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

OLEKSANDR HALUS,

doctor of pedagogical sciences, professor

(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy)

orcid.org/0000-0002-1894-3141

АЛЬОНА КОГУТ,

здобувач

(Україна, Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

ALONA KOHUT,

postgraduate student

(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy)

orcid.org/0000-0002-5315-050x

Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до організації індивідуальної роботи учнів

Formation of Readiness of the Future Primary School Teachers to the Organization of the Individual Activity of Pupils

У статті здійснено аналіз теоретичних підходів щодо тлумачення поняття «готовності майбутніх учителів початкової школи». Зазначено актуальність розглянутої проблеми у Концепції Нової української школи, Державному стандарті початкової загальної освіти. Розкрито можливості використання різноманітних форм, методів, засобів і прийомів щодо організації індивідуальної роботи з молодшими школярами на уроках та позаурочний час. Акцентовано увагу на вивчення майбутніми вчителями початкової школи навчальних дисциплін у контексті організації індивідуальної роботи з учнями. Зосереджено увагу на впровадженні у професійну підготовку майбутніх вчителів початкової школи спецкурсу «Організація